ЛИТОВСКІЙ ВѢСТНИКЪ.

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА.

№ 5.

KURYER LITEWSKI.

GAZETA URZĘDOWA.

Вильна. Вторникъ. 18-го Января — 1838 — *Wilno. Wtorek. 18-go Stycznia.*

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Санктпетербургъ, 9-го Января.

Въ первый день Новаго Года, въ который празднуется день рожденія Ея Императорскаго Высочества Государыни Великой Княгини ЕЛЕНЫ ПАВЛОВНЫ, совершена была въ походной церкви, поставленной въ Эрмитажѣ, Божественная Литургія въ присутствіи Ихъ Императорскихъ Величествъ и Ихъ Императорскихъ Высочествъ: Государя Наслѣдника Цесаревича, Государя Великаго Князя МИХАИЛА ПАВЛОВИЧА, Государынь: Великой Княгини ЕЛЕНЫ ПАВЛОВНЫ, Великихъ Княженъ: МАРІИ НИКОЛАЕВНЫ, ОЛЬГИ НИКОЛАЕВНЫ, АЛЕКСАНДРЫ НИКОЛАЕВНЫ и МАРІИ МИХАЙЛОВНЫ, и Его Свѣтлости Принца *Петра* Ольденбургскаго. Члены Государственнаго Совѣта, Министры, Придворные чины и прочія знатныя обоего пола особы, Генералы, Штабъ и Оберъ-Офицеры Гвардіи, Арміи и Флота, находились при совершеніи службы, по окончаніи коей, Государыня Императрица изволила принимать Дамъ, Членовъ Государственнаго Совѣта, Генералъ и Флигель-Адъютантовъ, Штабъ и Оберъ-Офицеровъ Кавалергардскаго Ея Величества полка, первыхъ и вторыхъ членовъ Двора. Сіи же особы представлялись потомъ Государынѣ Великой Княгинѣ ЕЛЕНѢ ПАВЛОВНѢ въ Испанскомъ залѣ.

Особы Дипломатическаго Корпуса также имѣли честь, послѣ Литургіи, принести Ихъ Императорскимъ Величествамъ поздравленіе.

Вечеромъ Императорская Фамилія удостоила своимъ посѣщеніемъ спектакль, данный на большомъ Театрѣ. Городъ былъ иллюминованъ. (*Спб. В.*)

Въ 291-мъ нумерѣ Сѣверной Пчелы *) было извѣщено, что по Высочайшему Государя Императора повелѣнію, составлена особая слѣдственная коммиссія, на которую возложена обязанность обнаружить истинныя причины происшедшаго въ Зимнемъ Дворцѣ пожара.

Нынѣ сія коммиссія окончила свои изысканія. Неограничиваясь одними показаніями тѣхъ лицъ, отъ коихъ болѣе или менѣе можно было получить необходимыхъ свѣдѣній, члены коммиссіи производили изслѣдованіе на мѣстѣ, посредствомъ архитекторовъ и чрезъ личное обозрѣніе общаго присутствія, состоявшаго изъ Генералъ-Адъютантовъ Графа Бенкендорфа, Клейнмихеля, Мартынова, Генералъ-Лейтенанта Захаржевскаго, 4-го класса Штауберта и Статскаго Совѣтника Стасова. Такимъ образомъ, тщательныя и самыя подробныя изысканія привели къ заключенію, что истинною причиною пожара былъ отдушникъ, который оставленъ незадѣланнымъ при послѣдней перестройкѣ Фельдмаршальской залы изъ двухъ-этажной въ одно-этажную. Отдушникъ сей находился въ печной трубѣ проведенной между хорами и деревяннымъ сводомъ залы ПЕТРА Великаго, смежной съ фельдмаршальскою, и прилегалъ весьма близко къ доскамъ задней перегородки. 17-го Дека-

*) Лит. Вѣст. N. 1.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Sankt-Petersburg, 9-go Stycznia.

Dnia pierwszego Nowego-Roku, w którym się obchodzi rocznica urodzin Jey Cesarskiey Wysokości Wielkiey Xiężny HELENY PAWŁÓWNY, odprawiona była w cerkwi pochodowey, urządzoney w Ermitażu, Msza Swięta w obecności Nayjaśnieyszych Państwa i Ich Cesarskich Wysokości: Następcy Cesarzewicza, Wielkiego Xięcia MICHAŁA PAWŁOWICZA, Wielkiey Xiężny HELENY PAWŁÓWNY, Wielkich Xiężniczek: MARYI NIKOŁAJEWNY, OLGI NIKOŁAJEWNY, ALEXANDRY NIKOŁAJEWNY i MARYI MICHAYŁÓWNY, tudzież Jaśnie Oświeconego Xiążęcia *Piotra* Oldenburskiego. Członkowie Rady Państwa, Ministrowie, Urzędnicy Dworu i inne znakomitsze obojey płci Osoby, Jenerałowie, Sztabs i Ober Oficerowie Gwardyi, Armii i Flotty, znaydowali się na Mszy Swiętey, po ukończeniu którey, Cesarzowa Jey Mość raczyła przyymować Damy, Członków Rady Państwa, Jenerał-Adjutantów i Adjutantów Skrzydłowych, Sztabs i Ober-Oficerów półku Kawalergardów Cesarzowey Jey Mości, pierwszych i drugich Urzędników Dworu. Też Osoby przedstawiały się potém Wielkiey Xiężnie HELENIE PAWŁÓWNIE w sali Hiszpańskiey.

Osoby Ciała Dyplomatycznego, także miały honor po Mszy Swiętey, złożyć Nayjaśnieyszym Państwu powinszowanie.

Wieczorem Familia Cesarska zaszczyciła Swą bytnością widowisko, na Wielkim Teatrze dane. Miasto było oświecone. (*G. S. P.*)

W 291-ym numerze Pszczoły Północney *) było doniesiono, że z Naywyższego Cesarza Jego Mości Rozkazu, została ustanowiona osobna Kommissya do wyśledzenia istotnych przyczyn pożaru w Zimowym Pałacu.

Teraz Kommissya ta ukończyła swe śledzenia. Nie przestając na samych opowiadaniach tych osób, od których mniey lub więcey można było powziąć istotnie potrzebne wiadomości, Członkowie Kommissyi śledzili na mieyscu, przez architektów i osobiste obeyrzenie w komplecie osób Kommissyą składających: Jenerał-Adjutantów Hrabiego Benckendorfa, Kleinmichela, Martinowa, Jenerał-Adjutanta Zacharzewskiego, 4-tey klassy Sztauberta i Radźcy Stanu Stasowa. Tym sposobem, staranne i naydrobnieysze śledzenia przywiodły do wniosku, że prawdziwą przyczyną pożaru był przewiewnik, który zostawiono niezamurowany przy ostatniém przerabianiu sali Feldmarszałkowskiey z dwupiątrowey na jednopiątrową. Przewiewnik ten był w kominie, wyprowadzony pomiędzy chorem, a drewnianém sklepieniem sali PIOTRA Wielkiego, połączoney z salą Feldmarszałkowską, i bardzo był zbliżony do desek przepierzenia tylnego. Dnia 17-go Grudnia, w dniu nieszczęśliwego przypadku, zapalił się komin, a potém przez prze-

*) Kur. Lit. N. 1.

бря, въ день несчастнаго происшествія, выкинуло изъ трубы, а потомъ пламя сообщилось, чрезъ отдушникъ, доскамъ хоровъ и свода въ залѣ ПЕТРА Великаго. Въ этомъ мѣстѣ деревянныя перегородки представили обильную пищу пламени, которое съ чрезвычайною быстротою перелилось къ стропиламъ, и тѣмъ болѣе, что по отлогости самой крыши, пространство между оною и верхнимъ сводомъ Петровской залы, было весьма невелико. Сухость же стропилъ, существовавшихъ около восьмидесяти лѣтъ, заключала въ себѣ естественную причину мгновеннаго воспламененія, и густой дымъ распространился по всему чердаку, а по неимѣнію брандмауеровъ, и самое пламя разлилось по оному съ такою быстротою, которая отняла всякую возможность къ утушенію пожара. (*С. П.*)

— Государь Императоръ, по засвидѣтельствованію Г. Министромъ Внутреннихъ Дѣлъ объ отлично-ревностной службѣ нижепоименованныхъ чиновниковъ и по удостоенію Комитета Гг. Министровъ, Всемилостивѣйше пожаловать соизволилъ: Титулярныхъ Совѣтниковъ: Штабъ-Лѣкарей: Могилевскаго Уѣзднаго Врача *Больцевига* и вѣдомства Крымскаго Солянаго Правленія Перекопской больницы *Савицкаго*, въ Коллежскіе Ассессоры, Коллежскихъ Секретарей: Правителя Канцеляріи Виленскаго Гражданскаго Губернатора *Уразова;* Секретаря Канцеляріи Рижскаго Военнаго, Лифляндскаго, Эстляндскаго и Курляндскаго Генералъ-Губернатора *Грасса*, въ Титулярные Совѣтники; Старшаго Помощника Правителя Канцеляріи Черниговскаго Гражданскаго Губернатора, Губернскаго Секретаря *Глушановскаго*, въ Коллежскіе Секретари.

— Государь Императоръ, по засвидѣтельствованію Г. Министромъ Внутреннихъ Дѣлъ объ отлично-ревностной службѣ нижепоименованныхъ чиновниковъ и по удостоенію Комитета Гг. Министровъ, Высочайше повелѣть соизволилъ объявить Монаршее Его Величества благоволеніе: Ковенскому Полиціймейстеру, Подполковнику *Магнушевскому*, Минскому Уѣздному Предводителю Дворянства *Пищалло*, бывшему Упитскому Земскому Исправнику *Рышкевичу* и Президенту Виленской Евангелическо-Реформатской Коллегіи, *Эстко*.

— Правительствующій Сенатъ слушали представленіе Г. Министра Финансовъ, что Бѣлостокское Областное Правленіе и нѣкоторыя Казенныя Палаты вошли въ Министерство Финансовъ съ представленіями о томъ, какому именно взысканію слѣдуетъ подвергать прописныхъ по 8-й народной переписи купцовъ и ихъ дѣтей, открытыхъ мѣрами Правительства и объявленныхъ добровольно по окончаніи уже мѣстной повѣрки? Онъ Министръ Финансовъ принимая въ соображеніе: 1-е, что по силѣ 5-й статьи продолженія Свода Законовъ тома 9-го Устава о народной переписи, купцы всѣхъ 3-хъ гильдій подвергаются запискѣ въ ревизію на равнѣ со всѣми прочими людьми податнаго состоянія; 2-е, что во время 7-й ревизіи на основаніи Высочайше утвержденнаго 27 Марта 1825 г. мнѣнія Государственнаго Совѣта лица купеческаго сословія, за прописку сверхъ 500 рублеваго штрафа, подвергаемы были взысканію и двойныхъ податей по мѣщанскому окладу; и 3-е, что законоположеніе сіе правилами о 8-й народной переписи не отмѣнено, ибо по смыслу оныхъ купцы не изъемлются отъ взысканія назначеннаго вообще за прописныхъ по сей переписи 250 рублеваго штрафа, почему сообразно мнѣнію Государственнаго Совѣта, Высочайше утвержденному 27 Марта 1825 года полагаетъ: за прописныхъ по 8-й ревизіи лицъ купеческаго сословія, открытыхъ мѣрами Правительства, или объявленныхъ во время производства на мѣстахъ повѣрки, взыскивать съ виновныхъ двойныя по мѣщанскому окладу подати и штрафъ по 250 р. за каждую прописную мужеска пола душу, за прописныхъ же объявленныхъ добровольно по окончаніи уже мѣстной повѣрки со стороны Правительства, подвергать виновныхъ сверхъ взысканія трехъ рублевой пени и платежу двойныхъ податей по мѣщанскому окладу, за прошедшее съ начала 1835 года и одинакихъ на будущее время. О чемъ и представилъ на дальнѣйшее благоразсмотрѣніе и рѣшеніе Правительствующаго Сената. Приказали: Находя вышеизъясненное мнѣніе Г. Министра Финансовъ правильнымъ и съ силою Государственнаго Совѣта 27 Марта 1825 г. Высочайше утвержденнымъ и продолженія 9 тома Свода о ревизіи или народной переписи съ 3, 63 65 и 69 статьями сообразнымъ, Правительствующій Сенатъ согласно оному полагаетъ: за прописныхъ по 8-й ревизіи лицъ купеческаго сословія, открытыхъ мѣрами Правительства, или объявленныхъ во время производства на мѣстахъ повѣрки, взыскивать съ виновныхъ двойныя по мѣщан-

wiewnik dostał się ogień do desek choru i sklepienia w sali PIOTRA Wielkiego. W mieyscu tém drewniane przegrody były bardzo obfitą pastwą dla płomienia który z nadzwyczayną szybkością dostał się do krokwi dachu, tém łatwiey, że od pochyłości samego dachu, przestrzeń między nim a górném sklepieniem sali PIOTRA Wielkiego, była bardzo niewielka. Suchość zaś krokwi, przez ośmdziesiąt lat istniejących, zawierała w sobie naturalną przyczynę gwałtownego objęcia płomieńmi, a dym gęsty rozszerzył się po całém poddaszu, z przyczyny zaś, że nie było brandmauru, płomień objął je z tą szybkością, która odjęła wszelką możność ugaszenia pożaru. (*P. P.*)

— Cesarz Jego Mość, po zaświadczeniu przez Pana Ministra Spraw Wewnętrznych o odznaczającey się gorliwością służbie niżey wyrażonych urzędników, i po uznaniu Komitetu PP. Ministrów, Nayłaskawiey raczył mianować: Radźców Honorowych: Sztabowych Lekarzy: Powiatowego Mohylewskiego Doktora *Bolcewicza* i wiedzy Krymskiego Zarządu Solnego szpitalu Perekopskiego *Sawickiego*, Assesorami Kollegialnymi; Kollegialnych Sekretarzów: Rządzcę Kancellaryi Wileńskiego Cywilnego Gubernatora *Urazowa*, Sekretarza Kancellaryi Ryzkiego Wojennego, Finlandzkiego, Estońskiego i Kurlandzkiego Jenerał-Gubernatora *Grassa*, Radźcami Honorowymi; Starszego Pomocnika Rządzcy Kancellaryi Czernihowskiego Cywilnego Gubernatora, Sekretarza Gubernialnego *Hłuszanowskiego*, Sekretarzem Kollegialnym.

— Cesarz Jego Mość, po zaświadczeniu P. Ministra Spraw Wewnętrznych o odznaczającey się gorliwością służbie niżey wyrażonych urzędników, i po uznaniu Komitetu PP. Ministrów, Naywyżey rozkazać raczył, oświadczyć Monarsze Nayjaśnieyszego Pana zadowolenie: Kowieńskiemu Policmeystrowi, Półkownikowi *Magnuszewskiemu*, Mińskiemu Powiatowemu Marszałkowi Dworzaństwa *Piszczalle*, byłemu Upitskiemu Sprawnikowi Ziemskiemu *Ryszkiewiczowi* i Prezydentowi Wileńskiego Ewangelicko-Reformowanego Kollegium *Estce*.

— Rządzący Senat słuchali przedstawienia P. Ministra Skarbu, że Białostocki Rząd Obwodowy i niektóre Izby Skarbowe czyniły do Ministeryum Skarbu przedstawienia o tém, jakiemu mianowicie uzyskaniu powinni ulegać opuszczeni w 8 mym popisie ludności kupcy i ich dzieci, którzy zostali wykryci środkami Rządu, i ci, którzy siebie objawili dobrowolnie po ukończeniu już sprawdzenia mieyscowego? Minister Skarbu zważając: 1) Że na mocy 5 artykułu dalszego ciągu Połączenia Praw tomu 9 go Ustawy o powszechnym popisie ludności, kupcy wszystkich trzech gild ulegają zapisaniu się do rewizyi na równi ze wszystkiemi innemi ludźmi stanu podatkowego; 2) Że w czasie siódmego popisu ludności na osnowie Naywyżey utwierdzoney 27-go Marca 1825 roku opinii Rady Państwa, osoby stanu kupieckiego, za niewpisanie się do popisu ludności, oprócz sztrafu 500 rubli, ulegali jeszcze uzyskaniu podwóynych podatków stanu mieszczańskiego; i 3) Że postanowienie to przez prawidła 8-go ogólnego popisu ludności nie jest odmienione, gdyż podług ich brzmienia, kupcy nie wyymują się od uzyskania naznaczonego w ogólności za opuszczonych w tym popisie 250 rubli sztrafu, dla czego zgodnie z opinią Rady Państwa, Naywyżey utwierdzoną 27 go Marca 1825 roku mniéma: za opuszczonych w ósmym popisie ludności osób stanu kupieckiego, wykrytych środkami Rządowemi, albo objawionych w czasie odbywania na mieyscach sprawdzenia, uzyskiwać od winnych podwóyne mieszczańskiego stanu podatki i sztraf po 250 rubli za każdą opuszczoną płci męzkiey duszę, za opuszczonych zaś w popisie dobrowolnie objawionych po ukończeniu już mieyscowego sprawdzenia ze strony Rządu, mają ulegać winni oprócz uzyskania trzyrublowey peny jeszcze płaceniu podatków podwóynych mieszczańskich, za czas przeszły od początku roku 1835, i pojedyńczych na czas przyszły. O czém przedstawił na dalszą uwagę i rozstrzygnienie Rządzącego Senatu. Rozkazali: Znayduiąc wyżey opisaną opinią Pana Ministra Skarbu zgodną z prawidłami i z mocą opinii Rady Państwa 27 go Marca 1825 roku Naywyżey utwierdzoney i dalszego ciągu 9 tomu Połączenia o rewizyi czyli popisie ludności z 3-cim, 63-cim, 65 tym i 69-tym artykułami zgodną, Rządzący Senat zgodnie z nią mniema: za opuszczone w 8-mym popisie osoby stanu kupieckiego, wykryte środkami Rządowemi, albo objawione w czasie odbywania na mieyscach sprawdzenia, uzyskiwać od winnych podwóyne mieszczańskiego stanu podatki i sztraf po 250-siąt rubli za każdą opuszczoną płci męzkiey duszę, za opuszczo-

скому окладу подати и штрафъ по 250 р. за каждую прописную мужеска пола душу; за прописныхъ же, объявленныхъ добровольно по окончаніи уже мѣстной повѣрки со стороны Правительства, подвергать виновныхъ сверхъ взысканія трехъ рублевой пени и платежу двойныхъ податей по мѣщанскому окладу, за прошедшее съ начала 1835 года и одинакихъ на будущее время, и о томъ во всѣ Губернскія Правленія и Казенныя Палаты послать указы, коими увѣдомить Гг. Министровъ: Внутреннихъ Дѣлъ и Финансовъ; во всѣ же Департаменты Правительствующаго Сената сообщить вѣдѣнія, а для припечатанія въ Сенатскихъ Вѣдомостяхъ, экземпляръ указа препроводить въ Контору Типографіи при извѣстіи. Опуб. Прав. Сен. 16 Декабря 1837 года. (*По 1-му Департаменту.*)

(Подписалъ: *Оберъ-Секретарь Вельдбрехтъ.*)

(*С. В.*)

Очевидецъ пожара Императорскаго Дворца въ Санктпетербургѣ, сообщилъ слѣдующія подробности о семъ происшествіи:

Великолѣпное зданіе Зимняго Дворца, одно изъ лучшихъ украшеній столицы, содѣлалось жертвою пламени.— Полагаютъ, что печная труба, выходящая изъ лабораторіи дворцовой аптеки, помѣщенной въ нижнемъ этажѣ зданія, треснула въ нѣсколькихъ мѣстахъ. Огонь прокрался сквозь верхнюю трещину трубы, и часть крыши сотлѣла непримѣтнымъ образомъ; нижнія же трещины, хотя и были сначала заложены, въ послѣдствіи времени снова открылись, и пламя добралось до полу фельдмаршальской залы. Въ продолженіи трехъ дней, огонь тлился непримѣтно, и только 17 (29) числа, около 8 часовъ пополудни, пожаръ вспыхнулъ со всею жестокостію. Государь Императоръ получилъ извѣстіе о пожарѣ въ театрѣ, и въ туже минуту изволилъ прибыть на мѣсто, желая лично распоряжать работами для поданія нужной помощи.— Въ десять съ половиною час. вечера, внезапно столбы дыму и пламени пробились сквозь крышу.— Сильный вѣтеръ направлялъ искры на Эрмитажъ, это хранилище драгоцѣнныхъ памятниковъ искуства, потеря которыхъ была бы невозвратима. Туда обратилось все вниманіе Его Императорскаго Величества. Въ одно мгновеніе, двери и окна, обращенныя къ мѣсту пожара, заложены кирпичемъ. Обширное зданіе сдѣлалось неприступнымъ для пламени, и вопреки неукротимому бѣшенству разъяренной стихіи и сильнымъ порывамъ вѣтра, Эрмитажъ уцѣлѣлъ. Дворецъ ожидала иная участь. Не взирая на сверхъ-естественныя усилія пожарной команды и нижнихъ чиновъ всѣхъ Гвардейскихъ полковъ, пламя ежеминутно распространялось. Наконецъ обрушилась бѣлая зала. Его Императорское Величество видя, что нѣсколько человѣкъ ранено горящими обломками, повелѣлъ прекратить работы и изволилъ отозваться, что „скорѣй готовъ пожертвовать любимымъ дворцомъ, со всѣми его сокровищами, нежели подвергнуть неизбѣжной смерти однаго изъ вѣрныхъ своихъ подданныхъ.“ Народъ и солдаты, съ выраженіемъ глубокой горести выслушали приказаніе и съ сожалѣніемъ повиновались. Государь Императоръ, до сего времени упорно оспоривавшій у пламени его жертву, съ этой минуты предоставилъ Дворецъ на волю судьбы и изволилъ приказать озаботиться единственно спасеніемъ находящихся въ немъ предметовъ. Такимъ образомъ, только то досталось въ добычу пламени, чего спасти не было возможности. Не только богатая утварь, великолѣпныя зеркала и люстры, картины и портреты находившіеся въ фельдмаршальской залѣ, но даже самыя мелкія мебели вынесены изъ Дворца. Не менѣе того, предметы изъ мрамора, яшмы, алебастру ипр. истребленные пожаромъ, стоятъ милліоны. Въ 10 часовъ вечера, Государыня Императрица изволила прибыть на мѣсто пожара и присутствовала до того времени, когда Государь Императоръ изволилъ остановить работы пожарной команды. Отсюда Ея Императорское Величество изволила отправиться къ Графинѣ Нессельроде, приведя первоначально въ порядокъ нѣкоторыя бумаги и взявъ съ Собою любимыя вещи, сохраненіемъ которыхъ Государыня болѣе всего дорожила. Въ 2 часа по полуночи Ея Императорское Величество изволила отправиться въ Аничковскій Дворецъ.— Почти въ тоже время, когда огонь начиналъ приближаться къ покоямъ Ихъ Императорскихъ Величествъ, Государь Императоръ изволилъ войти въ Свой кабинетъ, освѣщаемой заревомъ пожара и съ неколебимымъ спокойствіемъ духа изволилъ собирать и запечатывать бумаги и отдавать приказанія о сохраненіи того или другаго предмета отъ пожара; Своеручно снялъ со стѣны образъ, даръ незабвенной Своей Родительницы; послѣ чего изволилъ сойти на площадь, для дальнѣйшихъ распоряженій

ne zaś w popisie, dobrowolnie objawione po ukończeniu już mieyscowego sprawdzenia ze strony Rządu, mają ulegać winni, oprócz uzyskania trzyrublowey peny, płaceniu jeszcze podwóynych podatków mieszczańskiego stanu, za czas przeszły od początku 1835 r. i pojedyńczych na czas przyszły, i o tém do wszystkich Rządów Gubernialnych i Izb Skarbowych posłać ukazy, również przez ukazy uwiadomić PP. Ministrów: Spraw Wewnętrznych i Skarbu; do wszystkich zaś Departamentów Rządzącego Senatu posłać uwiadomienia, a dla wydrukowania w Gazecie Senackiey, exemplarz ukazu przesłać do Kantoru Drukarni przy zawiadomieniu. Opubl. przez Rz. Senat 16-go Grudnia 1837 r. (*Zpierwszego Departamentu*).

Podpisał: Ober-Sekretarz *Weldbrecht*. (*G. S.*)

Świadek naoczny pożaru, który zniszczył Cesarski Pałac w Petersburgu, następujące o tém zdarzeniu udziela szczegóły:

Nasz wspaniały Zimowy Pałac, jedna z naypięknieyszych ozdób stolicy, stał się pastwą płomieni. Zdaje się, że w pracowni apteczney na dole w Pałacu umieszczoney, w kilku mieysach pękł komin. Ogień przechodzący przez zwierzchnie szpary zetlił zwolna i nieznacznie jednę część dachu, gdy tymczasem przez dolne rozpadliny, które lubo były z początku zatkane, wkrótce się atoli roztworzyły, dostał się do posadzki sali Feldmarszałków. Przez przeciąg trzech dni tlał ogień niepostrzeżony, i dopiero wybuchnął gwałtownie w dniu 17 (29) około ósmey godziny wieczorem. Nayjaśnieyszy Pan; znaydując się wówczas w teatrze, przybydź raczył niezwłocznie, chcąc osobiście kierować ratunkiem atoli o 10½ w chwili, gdy się nayrnniey było można spodziewać, ujrzano kłęby płomieni nagle wznoszące się w kilku mieysach na dachu. Gwałtowny wiatr pędził skry na Ermitaż, to przepyszne muzeum, gdzie są razem połączone naypięknieysze sztuk pomniki, których strata nie byłaby podobną do wynagrodzenia. Wówczas cała baczność Nayjaśnieyszego Pana ku temu mieyscu zwróconą została. Wjednem mgnieniu oka zamurowano wszystkie drzwi, okna i dziedzińce bliższe środkowi pożaru; ta obszerna budowa stała się płomieniom niedostępna, i mimo wściekłość tego żywiołu i gwałtowny pęd wiatru, ocalał szczęściem Ermitaż. — Nie tak szczęśliwie powiodło się w samymże Cesarskim pałacu; mimo nadludzkie usiłowania ogniowey straży i żołnierzy ze wszystkich Gwardyyskich półków, coraz większey nabierał ogień rozciągłości. Runęła wspaniała sala, zwana Białą, a Nayjaśnieyszy Pan, widząc, iż kilka osób zwaliskami zranionych zostało kazał zaniechać dalszych robot, mówiąc „iż wo-„li raczej poświęcić swoje ulubione mieszkanie i wszyst-„kie w niém zawarte skarby, aniżeli wystawić na utratę „życia jednego ze swoich poddanych.“ Lud i wojsko przyjęły i wykonały ten rozkaz z ciężką boleścią, oraz z oznaką nayżywszego żalu. Od tej chwili Nayjaśnieyszy Pan, walcząc dotychczas z pożogą, oddał pałac na los szczęścia, i kazał tylko ratować znaydujące się w nim przedmioty. Tym sposobem to tylko stało się pastwą płomienia, czego żadnym sposobem uratować nie było można. Nie tylko bowiem przepyszne sprzęty, wspaniałe zwierciadła i świeczniki, obrazy i wizerunki z sali Feldmarszałków, ale nawet i drobne sprzęty uratowane zostały. Jednak na miliony policzyć można straty poniesione w marmurach, jaspisach, alabastrach i innych przedmiotach, zniszczonych gwałtownością ognia. — Nayjaśnieysza Pani przybyła o 10-tey godzinie wieczorem na mieysce pożaru i była obecną aż do chwili, w którey Cesarz kazał straży ogniowey zawiesić dalsze prace. Udała się potém do Hrabiny Nesselrode, urządziwszy wprzód Swoje papiery i zebrawszy ulubione sobie przedmioty, które przedewszystkiém zabezpieczyć chciała. O drugiey po północy oddaliła się do pałacu Aniczkowskiego. W tymże prawie czasie Nayjaśnieyszy Pan, widząc ogień dochodzący do pokojów Cesarskich, poszedł do Swego gabinetu; tam przy blasku płomieni, z naywiększą spokoynością zbierał i opieczętowywał Swoje papiery, wydawał rozkazy, by ten lub ów przedmiot został wyniesiony, zdjął sam ze ściany obraz święty, dar Swey dostoyney Matki, zeszedł potém spokoynie na plac, dla kierowania dalszemi robotami. Dopiéro o godzinie 7 rano oddalił się Nayjaśnieyszy Pan będąc przez 10 godzin po większey części bez płaszcza wystawionym na zimno 16 stopni mrozu i wiatr nayprzenikliwszy. Kiedy ogień wybuchnął w pałacu, w teyże samey chwili okazał się i na Wasilewskim-Ostrowiu. Nayjaśnieyszy Pan posłał tam natychmiast Swego dostoynego Syna Wielkiego Xiążęcia Następcę, który był tam nieodstępnie, dopóki ogień nie został zupełnie ugaszony.

работами. Въ 7 часовъ утра Его Императорское Величество изволилъ оставить пожаръ, пробывъ въ продолженiи десяти часовъ, и по большой части безъ шинели, на 16-ти градусномъ морозѣ, при самомъ пронзительномъ вѣтрѣ. Въ то время, какъ пожаръ вспыхнулъ во Дворцѣ, загорѣлось на Васильевскомъ островѣ. Государь Императоръ немѣдленно изволилъ отправить туда Его Высочество Наслѣдника Цесаревича, который находился тамъ во все продолженiе пожара. Его Императорское Высочество изволилъ отправиться на Васильевскiй островъ верхомъ. По случаю гололедицы, лошадь поскользнувшись упала. Великiй Князь пересѣлъ въ первыя встрѣтившiяся сани, которыя на пути опрокинулись; — Его Императорское Высочество изволилъ сѣсть на жандармскую лошадь и такъ прибылъ на мѣсто пожара.

Пожаръ Зимняго Дворца продолжался трое сутокъ; только нижнiй этажъ и подземные подвалы уцѣлѣли. Нижнiя части стѣнъ, чрезвычайной толщины и складенныя изъ цѣльнаго граниту, вынесли невредимо дѣйствiе огня и послужатъ на постройку новаго Дворца, стольже великолѣпнаго какъ тотъ, коего разрушенiе теперь оплакиваемъ. Народъ, погруженный сначала въ глубокую горесть, призываетъ теперь благословенiя Всевышняго на главу Августѣйшаго Монарха, который, въ этомъ печальномъ случаѣ, далъ новыя доказательства твердости и величiя души.

Со всѣхъ сторонъ умоляютъ Его Величество, милостиво принять денежныя пожертвованiя; одно купеческое сословiе столицы, изъявило готовность представить тридцать миллiоновъ рублей. — На другой день послѣ пожара, простой крестьянинъ, приблизившись къ Государю Императору, и подавая свертокъ ассигнацiй, 2,500 рублей, умолялъ Его Величество, принять эти деньги. Словомъ, это несчастное происшествiе, явило въ полномъ блескѣ неколебимость и величiе души Августѣйшаго Монарха нашего, и вмѣстѣ съ тѣмъ представляетъ рѣдкiя черты самоотверженiя и незабвенный примѣръ любви, преданности и удивленiя народа къ своему Отцу-Государю. (*О. Г. Ц. П.*)

Młody Xiążę udał się tam konno, atoli dla ślizgawicy koń pod Nim upadł; wsiadł na pierwsze sanie, jakie spotkał, z temi wywrócony, dosiadł konia żandarmskiego i na nim przybył na mieysce pożaru.

Trzy dni palił się Pałac Zimowy; jedynie dolne i podziemne piętra zostały uratowane. Dolne mury nadzwyczayney grubości i wzniesione z granitu, oparty się działaniu płomieni, i służyć będą do odbudowania nowego Cesarskiego mieszkania, odpowiadającego godnie temu, którego stratę teraz opłakujemy. Lud, z początku głęboko przerażony, wzywa dziś błogosławieństw niebios dla Władcy, który w tey smutney przygodzie dał nowy dowód wielkości swego charakteru.

Błagają Nayjaśnieyszego Pana ze wszystkich stron, by raczył przyjąć łaskawie ofiary pieniężne. Sami kupcy stolicy okazali gotowość złożenia 30 milionów rubli. Nazajutrz po pożarze, prosty wieśniak, zbliżywszy się na ulicy do Nayjaśnieyszego Pana i podając Mu paczkę zawierającą 2,500 rubli, upraszał naypokorniej, by ją łaskawie przyjąć raczył. Słowem, nieszczęsny ten wypadek posłużył jeszcze do okazania w całym blasku szczytnego charakteru naszego Monarchy, oraz poświęcenia się, przywiązania i uwielbienia wiernego Mu ludu. (*G. R. K. P*).

ИНОСТРАННЫЯ ИЗВѢСТIЯ.

Францiя.

Парижъ, 9-го Января.

Король давалъ вчера Графу *Кильманнсегге* аудiенцiю и принялъ отъ него грамоту, уполномочивающую его Министръ-Резидентомъ Ганноверскаго Короля, при Его Величествѣ.

— Съ кораблемъ *Колибри* прибывшимъ изъ Сенегаля въ Бордо, получено извѣстiе, что Принцъ *Жоанвильскiй* 2-го Декабря проѣхалъ мимо Сенегала и плыветъ прямо въ Горею.

— Здѣсь получены письма изъ Боны отъ 27-го ч. прош. м.; войска выведены изъ этой части Регентства для переправы въ Алжиръ. Маршалъ *Вале*, кажется, рѣшился осадить Блиду. Полковникъ *Делярю* находился въ Бонѣ и хотѣлъ идти въ Константину. Генералъ *Бернель* 18 Декабря опять прибылъ изъ Константины въ Бону.

— *Semaphore de Marseille* 3-го ч. с. м. содержитъ письмо изъ Букареста отъ 15 Декабря, гдѣ въ припискѣ увѣдомляютъ, что несогласiя между Французскимъ Консуломъ и тамошнимъ начальствомъ, благополучно кончены.

— *Constitutionnel* содержитъ слѣдующее письмо изъ Логроньо отъ 1-го ч. ночью: Опять Карлисты уничтожили планы *Эспартеры* и нашихъ Генераловъ. 29-го числа на разсвѣтѣ Базилiо *Гарсiа* съ 5,000 чел. въ трехъ миляхъ ниже Логроньо перешелъ чрезъ Эбро. Между тѣмъ, какъ большая часть нашихъ войскъ отправилась въ Гаро, чтобы воспрепятствовать въ этомъ пунктѣ переправу чрезъ рѣку. Непростительная самонадѣянность Генералиссимуса, который въ то время былъ въ Логроньо, до того простиралась, что когда ему донесли о приближенiи Карлистовъ къ рѣкѣ, онъ только послалъ для рекогносцировки три эскадрона, на опасный пунктъ. Этотъ небольшой отрядъ прибылъ въ Алканадру, когда Карлисты находились уже въ Кастилiи. Наша кавалерiя безъ орудiй могла только захватить нѣкоторыхъ на грабежѣ. Карлистская экспедицiя проложила дорогу къ Сорiи. *Эспартеро*, который, какъ слышно боленъ, приказалъ Генералу *Буэренсу* придти скорымъ маршемъ изъ Миранды для соединенiя съ дивизiею *Риберо* и преслѣдованiя непрiятеля. Эта дивизiя, состоящая изъ 4,000 отличнаго войска сегодня вступитъ въ Армелу; но Карлисты ушли впередъ на два дня пути. *Эспартеро* намѣренъ призвать къ себѣ дивизiи *Галена*, Фирмина *Ирiарте* и кавалерiю подъ начальствомъ *Леон-ель-Конде* и занять дорогу отъ Бургоса въ Сеговiю. По его мнѣнiю Карлисты идутъ на столицу, а между тѣмъ шпiоны и частныя извѣстiя доносятъ, что *Донъ-Карлосъ* на-

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Francya.

Paryż, dnia 9 Stycznia.

Król dawał wczora posłuchanie Hrabiemu *Kielmannsegge* i przyjął od niego list zawierzytelniający go w obowiązkach Ministra Rezydenta Króla Hannowerskiego przy J. Kr. Mości.

— Przez okręt, *le Colibri*, który przybył z Senegalu do Bordeaux, dowiadujemy się, że Xiąże *Joinville* d. 2 Grudnia przepłynął mimo Senegalu i udał się prosto do Gorei.

— Otrzymano tu listy z Bony daty d. 27 z. m.; z tey części rejencyi cofniono woyska dla przewiezienia ich do Algieru. Marszałek *Valée* zdaje się zamierzył obledz Blidę. Półkownik *Dalarue* znayduje się w Bonie i miał udać się do Konstantyny. Jenerał *Bernelle* od 18-go Grudnia znowu przybył z Konstantyny do Bony.

— *Semaphore de Marseille* pod d. 3 zawiera list z Bukarestu, w przypisku którego donoszą, że nieporozumienia pomiędzy Konsulem Francuzkim, a władzami tamecznemi w sposób ugodliwy załatwione zostały.

— *Constitutionnel* udziela następujący list z Logroño pod dniem 1 w nocy: »Jeszcze raz plany *Esparterry* i naszych Jenerałów zniszczone zostały przez Karolistów. Dnia 29 na świtaniu Basilio *Garcia*, na czele 5,000 ludzi, o trzy mile poniżey Logroño, przeprawił się za Ebr; tymczasem większa część woysk naszych udała się do Haro, dla przeszkodzenia na tym punkcie przeyściu przez rzekę. Nieprzebaczone zaufanie naczelnego wodza, który się znaydował w tenczas w Logroño, posunęło się tak daleko, iż, gdy doniesiono mu, że Karoliści zbliżają się ku rzece, wysłał tylko na zagrożone punkta dla rozpoznania trzy szwadrony. Mały ten oddział przybył do Alcanadre, gdy Karoliści znaydowali się już w Kastylii. Jazda nasza bez dział, zaledwo tylko mogła wziąć kilku maroderów. Wyprawa Karolistowska skierowała się ku Sorio. *Espartero*, który miał bydź mocno chory, rozkazał Jenerałowi *Buerens*, wyprawić się śpiesznie, dla połączenia się z dywizyą *Ribery* i ścigania nieprzyjaciela. Ta ostatnia dywizya, składająca się z 4,000 wybornego żołnierza, dzisia przybędzie do Armedy; lecz Karoliści teraz wyprzedzili o dwa dni marszu. *Espartero* ma zamiar przyciągnąć do siebie dywizye *van Halena*, Firmina *Iriarte* i jazdę pod dowództwem *Leon el-Conde* i osadzić wielką drogę z Burgos do Segowii. Podług jego rozumienia, Karoliści idą na stolicę; tymczasem szpiegowie i wiadomości prywatne donoszą, że *Don Carlos* ma na celu wzmocnienie korpusu *Cabrery* i opanowanie Walencyi, ażeby się stać pa-

мѣренъ усилить корпусъ *Кабреры* и овладѣть Валенцїею, чтобы сдѣлаться властителемъ прибрежной области. – *Гомесъ* освобожденъ и говорятъ, командуетъ второю экспедицїею, состоящею изъ 14 баталїоновъ. *Донъ-Карлосъ*, который совершенно по прежнему расположенъ къ *Гомесу*, пойдетъ вмѣстѣ съ нимъ. Эта экспедицїя провела ночь 30-го ч. между Антехо и Лосъ-Молиносъ. Она приближается чрезъ Осуду-дель-Рей къ Сорїи. На этотъ разъ Карлисты могутъ быть или совершенно истреблены или въ Кастилїи произойдетъ революцїя въ пользу *Д. Карлоса*."

10-го Января.

Вчера Герцогъ и Герцогиня *Орлеанскїе* давали большой обѣдъ, на которомъ находились Король, Королева, Герцогъ *Немурскїй*, Принцессы *Аделаида* и *Клементина*, всѣ Министры а также весь дипломатическїй корпусъ.

— Зима въ Парижѣ кажется будетъ очень блистательною. Король въ продолженїе двухъ наступающихъ мѣсяцевъ намѣренъ дать восемь баловъ, и кромѣ того говорятъ, будутъ большїе празднества, именно у богатаго Американца, Г-на *Торна*, у Барона *Ротшильда*, у Г-на *Гопе* и Графини *Шастелю* и проч.

— *Constitutionnel* увѣдомляетъ изъ Мадрита отъ 1-го ч.: „Гг. *Калатрава* и *Мартинецъ-де-ла-Роза* бесѣдовали съ Генераломъ *Костаньосъ*. Но вмѣсто того, чтобы согласиться на счетъ посредничества и дѣйствїй Францїи, они разстались весьма недовольны другъ другомъ. Они намѣрены объявить публично записку, чтобы показать настоящее положенїе дѣлъ. — При Королевской типографїи со вчерашняго числа поставленъ караулъ. Никого не впускаютъ и не выпускаютъ. Нѣкоторые полагаютъ, что занимаются печатанїемъ длиннаго манифеста Графа *Офалїя*. Другїе утверждаютъ, что печатаютъ проектъ договора, который *Донъ-Карлосъ* соглашается подписать по совѣту Англїи и Францїи. Одна изъ статей сего договора, опредѣляетъ бракосочетанїе Королевы *Исабеллы* съ сыномъ *Донъ-Карлоса*."

12-го Января.

Король принималъ третьяго дня Князя *Таллейрана* и Маршала *Жерара*. Князь прибылъ въ Парижъ въ прошлую субботу въ сопровожденїи Д-ра *Коани*.

— *Messager* сообщаетъ: „На вчерашнемъ балѣ въ Тюйльери было очень многочисленное собранїе; между тѣмъ замѣчено необыкновенное занятїе гостей. Вообще разговаривали о большихъ парламентскихъ прѣнїяхъ, которыми два дня занималась Палата. Король оказывалъ совершенное спокойствїе; на лицѣ его не было замѣтно ни малѣйшаго знака безпокойства или опасенїя. Онъ нѣсколько минутъ разговаривалъ съ Г-номъ *Тьеромъ*. Герцогъ *Орлеанскїй* участвовалъ въ засѣданїи Палаты Депутатовъ и слѣдовалъ прѣнїямъ съ большимъ вниманїемъ."

— Вчера въ Рюэлѣ происходило торжественное погребенїе Королевы *Гортенсїи*. Въ траурѣ замѣтили между прочими прежнюю Королеву Неаполитанскую, Графа *Ташеръ де ла Пажери*, Маркиза *Богарне*, и всѣхъ почти находящихся въ Парижѣ знатнѣйшихъ особъ Имперїи.

— *Constitutionnel* содержитъ слѣдующее письмо изъ Байонны отъ 8 ч.: „Утверждаютъ сегодня, что также корпусъ командуемый Маркизомъ *Боведа* перешелъ за Эбро, и вмѣстѣ съ корпусомъ Базилїо *Гарсїа* составитъ силу отъ 10 до 11,000 чел. Говорятъ, что *Донъ-Карлосъ* намѣренъ двинуться съ другими полками, *Урбистондо* оставитъ Каталонїю а *Кабрера* Аррагонїю, и всѣ эти силы должны собраться въ Кастилїи." (*A.P.S.Z.*)

А н г л ї я.

Лондонъ, 11-го Января.

Вчера по полудни Лодъ *Мельбурнъ* опять отправился въ Виндсоръ послѣ совѣщанїя съ Секретаремъ Колонїй и Военнымъ. Въ колонїальное отдѣленїе прибыли депеши отъ главноначальствующаго надъ войсками въ Канадѣ, Генералъ-Лейтенанта Сиръ *Джона Кольборна*.

— Прошедшую ночь Лондонъ потерпѣлъ ужасное бѣдствїе; пожаръ, столь сильный, какого здѣсь незапомнятъ съ давнихъ лѣтъ, совершенно истребилъ великолѣпное зданїе Королевской биржи. Потеря неисчислима, не только касательно массы, но и достоинства истребленныхъ вещей. Не смотря на тщательнѣйшїя изслѣдованїя, причина пожара до сихъ поръ неизвѣстна. Менѣе чѣмъ въ 5 часовъ послѣ вспыхнувшаго пожара, вся площадь, на которой биржа со временъ *Карла II*, была однимъ изъ лучшихъ архитектурныхъ произведенїй въ столицѣ, сдѣлалась только массою дымящихся развалинъ. Опасаются, что истребленїе многихъ драгоцѣнныхъ предметовъ

nem nadbrzeżnych okolic. — *Gomez* został uwolniony i ma dowodzić drugą, ze 14 batalionów składającą się wyprawą. *Don Carlos*, który *Gomeza* znowu przywrócił do łaski, póydzie z nim razem. Wyprawa ta przepędziła noc z d. 30 pomiędzy Antejo i Los Molinos; zbliża się ona przez Osuda del Rey ku Sorio. Tym razem Karoliści albo całkiem zniszczeni będą, albo w Kastylii wybuchnie rewolucya na stronę *Don Carlosa*.«

Dnia 10.

Wczora Xiąże i Xiężna *Orleańscy* dawali wielki obiad, na którym znaydowali się Król, Królowa, Xiąże *Némours*, Xiężniczki *Adelaida* i *Klementyna*, wszyscy Ministrowie, tudzież cały Korpus Dyplomatyczny.

— Zima w Paryżu będzie, zdaje się, bardzo świetną. Król w przeciągu dwóch następujących miesięcy ma dać ośm balów, a prócz tego mówią o mających bydź wielkich uroczystościach, mianowicie u bogatego Amerykanina *Thorn*, u Barona *Rotschild*, u P. *Hope* i Hrabiny *Chastellux* i t. d.

— *Constitutionnel* donosi z Madrytu pod dniem 1: „PP. *Calatrava* i *Martinez de la Rosa*, mieli rozmowę z Jenerałem *Castaños*. Lecz, zamiast porozumienia się o interwencyi i względem postępowania Francyi, bardzo nieukontentowani rozłączyli się z sobą. Oba pierwsi mają ogłosić pismo, i skreślić w niém dokładnie stan rzeczy.— Drukarnia Królewska od dnia wczorayszego obwarowana strażą. Nie wolno nikomu, ani weyść, ani wyyśdź. Osoby niektóre mają wiedzieć, że się drukuje długi manifest Hrabiego *Ofalia*. Inni utrzymują znowu, że się drukuje projekt układu, który *Don Carlos* za radą Anglii i Francyi zgadza się podpisać. Jeden z artykułów tego układu stanowi zaślubienie Królowey *Izabelli* z synem *Don Carlosa*."

Dnia 12-go.

Król przyymował zawczora Xięcia *Talleyranda* i Marszałka *Gérard*. Xiąże *Talleyrand* przybył do Paryża w przeszłą Sobotę w towarzystwie Dra *Coigny*.

— W *Messager* czytamy: „Wczorayszy bal w Tuilleryach, był bardzo liczny; tymczasem postrzegano niezwyczayne zajęcie się gości. Rozmawiano w powszechności o wielkich rozprawach Parlamentu, które zaymują od dwóch dni Izbę. Król okazywał zupełną spokoyność; na twarzy jego nie można było czytać naymnieyszego znaku niespokoyności, albo obawy. Rozmawiał kilka chwil z P. *Thiers*. Xiąże *Orléans* znaydował się na posiedzeniu Izby Deputowanych, i z wielką uwagą słuchał rozpraw."

— Wczora w Rueil odbył się uroczysty pogrzeb Królowey *Hortensyi*. Pomiędzy noszącymi żałobę, postrzegano dawnieyszą Królową Neapolitańską, Hrabiego *Tacher de la Pagèrie*, Margrabiego *Beauharnais* i wszystkie prawie obecne w Paryżu znakomitsze osoby Cesarstwa.

— *Constitutionnel* zawiera następujący list z Bajonny pod d. 8: »Zapewniają dzisia, że korpus dowodzony przez Margrabiego *Boveda*, takož przeprawił się za Ebr i wspólnie z korpusem pod dowództwem Basilio *Garcia*, utworzy siłę od 10 do 11,000 ludzi. Mówią, że *Don Carlos* ma wystąpić z innemi półkami, *Urbistondo* opuści Katalonią, a *Cabrera* Arragonią, gdyż wszystkie te siły zgromadzić się mają w Kastylii."

A n g l i a.

Londyn, dnia 11-go Stycznia.

Wczora po południu Lord *Melbourne*, odbywszy narady z Sekretarzem Osad i Woyny, udał się do Windsor. Do wydziału osad przybyły depesze od główno dowodzącego woyskiem w Kanadzie, Jenerał-Porucznika Sir John *Colborne*.

— Przeszłey nocy Londyn był dotknięty okropném nieszczęściem; pożar tak mocny, jakiego tu od wielu lat nie widziano, całkiem zniszczył wspaniałą budowę giełdy Królewskiey. Strata jest nie wyrachowaną, nie tylko co do massy, lecz i co do wartości zniszczonych rzeczy. Dotąd, pomimo starannych śledzeń, zkądby się wszczął pożar, nie wiadomo. Mniey, jak w pięć godzin od wybuchnienia ognia, cały plac, na którym giełda od czasów *Karola II* była jedną z naypięknieyszych ozdób architektonicznych stolicy, stał się tylko massą dymiących gruzów. Lękać się należy, że zniszczenie wielu kosztownych przedmiotów i papierów, które się znaydowały w giełdzie, sprawią niemały kłopot

и бумагъ, находившихся въ биржѣ, представитъ большія затрудненія торговому сословію. (*A.P.S.Z.*)

Италія.

Римъ, 4-го Января.

Вдовствующая Королева Обѣихъ Сицилій 2-го ч. посѣщала Папу въ Ватиканѣ а вчера поѣхала далѣе въ Неаполь.

— Теперь оффиціально извѣстно, что въ предположенной Папою консисторіи, которая вѣроятно послѣдуетъ въ будущемъ мѣсяцѣ, въ день Папской Коронаціи, слѣдующіе шесть Прелатовъ будутъ произведены въ Кардиналы: 1) Монсиньоръ *Чіакки* Губернаторъ Рима; 2) Монсиньоръ *Уголини*, Президентъ войска; 3) Монсиньоръ *Оріоло*, Арвіетскій Епископъ; 4) Монсиньоръ *Фальконіери Меллини*, Архіепископъ Равенны; 5) Монсиньоръ *Меццофанти*, смотритель Ватиканской библіотеки и 6) Монсиньоръ *Маи* Секретарь *Propaganda Fide*. Неизвѣстны еще имена и число Прелатовъ которыхъ Папа долженъ наименовать *in petto*.— Кардиналъ Статсъ-Секретарь *Ламбрускини* къ сожалѣнію всѣхъ жителей Рима опять заболѣлъ, а Вице-Статсъ Секретарь Монсиньоръ *Капаччини*, который въ такихъ случаяхъ исправляетъ дѣла, также боленъ, такъ, что третьяго дня очень опасались на счетъ его жизни. (*A.P.S.Z.*)

Испанія.

Мадритъ, 31-го Декабря.

Генералъ *Ораа* сложилъ съ себя команду центральной арміи, потому, что Правительство не хотѣло доставить ему нужнаго пособія для его воинскихъ предпріятій.

— Въ слѣдствіе опять возникшихъ несогласій между Генералами *Эспартерою* и *Лоренцо*, послѣдній отставленъ отъ должности Военнаго Губернатора Старой Кастиліи. (*A.P.S.Z.*)

Греція.

Аѳины, 12-го Декабря.

И въ нашемъ Министерствѣ произошли нѣкоторыя перемѣны, но Г. *Рутгардъ* все остается въ немъ первымъ. На дняхъ Король уволилъ отъ службы Г-на *Полизоидесъ*, Министра внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ, ввѣривъ управленіе обоими сими отдѣленіями Г-ну *Гларакисъ*, бывшему Губернатору Мессеніи а прежде номарху въ Петрасѣ. Г-на *Техариса*, управлявшаго прежде Министерствомъ Финансовъ, Король наименовалъ Государственнымъ Совѣтникомъ. (*G. C.*)

Турція.

Константинополь, 6-го Декабря.

Послѣднія извѣстія изъ Египта отъ 21 Ноября представляютъ намъ въ странномъ видѣ тамошнія дѣла. Вице-Король, который не можетъ теперь дѣлать для себя никакого обольщенія на счетъ дѣйствительныхъ своихъ отношеній къ Англіи и Франціи, все смѣлѣе объявляетъ претензіи къ подданнымъ обѣихъ сихъ странъ, и его чиновники самымъ дерзкимъ образомъ обращаются съ ними, нарушая права покровительства предоставленныя консулатамъ. Подъ предлогомъ поиска Арабскихъ женщинъ, врываются сбиры *Мегмеда-Али* въ жилища Франковъ, гдѣ дѣлаютъ ужаснѣйшія злоупотребленія. Новый Французскій Консулъ Г. *Кошеле* и Англійскій Консулъ Г. *Кампбель*, снесшись между собою по сему дѣлу, препроводили грозныя представленія Вице-Королю, который особенно занятъ теперь новою экспедиціею въ Сирію. Онъ отправляетъ столь значительные запасы амуниціи въ Алеппо, что по сему поводу распространился въ Александріи слухъ, будто онъ имѣетъ новыя намѣренія противу Турецкаго войска находящагося при Таврисѣ, что однакожъ не вѣрно, ибо всѣ его виды устремлены только на Сирію.— Въ Александріи чрезмѣрная дороговизна, однако не смотря на то, объявлено приказаніе, чтобы подъ строгимъ взысканіемъ, неиначе продаваемъ былъ хлѣбъ, какъ по цѣнѣ установленной *Мегмедомъ-Али*; притомъ дозволено, чтобы иностранные корабли ввозили хлѣбъ но за весьма высокую пошлину; такимъ образомъ онъ обезпечиваетъ для себя монополію по хлѣбной торговлѣ, необращая вниманія на затруднительное положеніе и бѣдствіе народа. Отъ безпрестанно увеличивающагося набора въ войско, изъ Египта уходятъ цѣлыя племена въ лѣса. (*G. C.*)

Смѣсь.

Журналъ *Globe* сообщаетъ слѣдующія замѣчанія о Канадѣ:

Нижняя Канада граничитъ къ сѣверу съ Новою Британіею (Лабрадоръ), къ востоку съ тою же страною и заливомъ Св. Лаврентія, къ юго-востоку и югу съ новымъ Брауншвейгомъ и Штатами Манскимъ, Ню-Гампширскимъ, Вермонъ и Ню-Іоркъ,

w świecie handlowym. (*A.P.S.Z.*)

Włochy.

Rzym 4-go Stycznia.

Królowa Oboyga Sycylij wdowa, dnia 2 t. m. oddała wizytę Papieżowi w Watykanie i wczora w dalszą udała się drogę do Neapolu.

— (*Gaz. Powsz.*) Wiadomo jest teraz urzędowie, że Papież na mającym się odbydź Konsystorzu, który zapewna nastąpi w przyszłym miesiącu, w rocznicę Koronacyi Papieża, następujący sześciu Prałaci wyniesieni bydź mają na Kardynałów: 1) Monsignore *Ciacchi*, Gubernator Rzymu; 2) Monsignore *Ugolini*, Prezydent woyskowy; 3) Monsignore *Oriolo*, Biskup Orvieto; 4) Monsignore *Falconieri Mellini*, Arcybiskup Ravenny; 5) Monsignore *Mezzofanti*, Kustosz biblioteki Watykańskiey i 6) Monsignore *Mai*, Sekretarz Propaganda Fide. Niewiadome są nazwiska i liczba Prałatow, których Papież mianować ma in petto. — Kardynał Sekretarz Stanu *Lambruschini*, z żalem wszystkich mieszkańców Rzymu, znowu zachorował, i Vice-Sekretarz Stanu Monsignore *Cappacini*, który w takim przypadku sprawuje interessa, również złożony jest chorobą tak, że zawczora lękano się o jego życie. (*A.P.S.Z.*)

Hiszpania.

Madryt, dnia 31 Grudnia.

Jenerał *Oraa* złożył dowództwo woyska centralnego, gdyż do wykonania woyskowych jego operacyy nie nadesłał Rząd potrzebnego wsparcia.

— Skutkiem nowych poróżnień pomiędzy Jenerałami *Espartero* a *Lorenzo*, ten ostatni uwolniony został od swojego obowiązku Jeneralnego Gubernatora Starey-Kastylii. (*A.P.S.Z.*)

Grecya.

Ateny, dnia 12 Grudnia.

I w naszém Ministeryum zaszły niejakie zmiany, ale Pan *Rudhardt* pozostaje zawsze na jego czele. W tych dniach udzielił Król uwolnienie od służby Panu *Polyzoides*, Ministrowi spraw wewnętrznych i duchownych, powierzając kierunek obu tych wydziałów Panu *Glarakis*, dotychczasowemu Gubernatorowi Messenii, a dawniey Nomarchowi w Patras. Pana *Thecharis*, który nieco dawniey przewodniczył Ministeryum skarbu, mianował Król Radźcą Stanu. (*G. C.*)

Turcya.

Konstantynopol, d. 6 Grudnia.

Ostatnie wiadomości z Egiptu, daty 21-go Listopada, przedstawiają nam dziwny obraz tamecznego stanu rzeczy. Vice-Król, który nie może teraz czynić sobie żadnych illuzyy względem prawdziwych stosunkow swoich z Anglią i Francyą, staje się w roszczeniach swoich do poddanych obu tych krajów coraz śmielszym, a jego urzędnicy dopuszczają się nayzuchwalszego względem nich postępowania z obrazą praw opieki, Konsulatom służących. Pod pretextem szukania niewiast Arabskich, wpadają zbirowie *Mehmeda-Alego* do mieszkań Franków, gdzie niemałych dopuszczają się zdrożności. Nowy Konsul Francuzki, Pan *Cochelet* i Konsul Angielski P. *Campbell*, porozumiawszy się z sobą w tym względzie, podali stosowne pełne pogróżek, przełożenia Vice-Królowi, ktory tym razem zajęty jest szczególniey nową wyprawą do Syryi. Posyła on tak wielkie zapasy ammunicyi do Aleppu, że z tego powodu rozeszła się wieść w Alexandryi, jakoby miał nowe zamiary przeciwko woysku tureckiemu w Taurus znaydującemu się, co jednakże nie jest: bo wszystkie jego usiłowania są niezawodnie na Syryą wymierzone. — W Alexandryi panowała drogość nadzwyczayna, bezwzględnie jednakże na to, ogłoszono rozkaz, aby, pod karą śmierci, nie inaczey, jak po cenie przez *Mehmeda-Alego* ustanowioney, zboże przedawano: dozwolono oraz, aby okręty zagraniczne ładowały zboże, ale za bardzo wysoką opłatą celną; tym sposobem zapewnia on sobie samokupstwo, czyli monopolium w handlu zbożowym, bez uwagi na nieszczęśliwy stan i nędzę ludu. — Z powodu coraz większego zaciągu do woyska, wynoszą się z Egiptu całe pokolenia, uciekając w lasy. (*G. C.*)

Rozmaitości.

Dziennik *Globe* zawiera następującą wiadomość o Kanadzie:

Niższa Kanada graniczy na północ z Nową-Brytanią (Labrador), na wschód z tymże krajem i zatoką Sw. Wawrzyńca, na południowschód i południe z Nowym Brunświkiem i Stanami Maine, New-Hampshire, Vermont i New-York, na południozachód i zachód z

къ юго-западу и западу съ Верхнею Канадою. Рѣка Оттава, большею частію составляетъ границу между Верхнею и Нижнею провинціею. Выше ея источника простирается линія въ прямомъ направленіи къ сѣверу до Гудсонскаго залива. Число жит. въ 1763 доходило до 70,000, въ 1814 году до 335,000, между коими 275,000 туземныхъ Французскихъ Канадійцевъ, прочіе смѣсь Англичанъ, Шотландцевъ, Ирландцевъ и выходцевъ изъ Соединенныхъ Штатовъ. Теперь въ Нижней Канадѣ считаютъ около 800,000 жит.; но при безпрестанно возрастающемъ числѣ пришельцевъ, трудно сдѣлать достовѣрное исчисленіе. Провинція раздѣляется на пять округовъ, именно Монреаль, Три-Риверъ, (три рѣки), Квебекъ, Гаспъ и Сенъ Френсисъ, которые въ 1792 подраздѣлены на двадцать одно Графство. Знатнѣйшіе города суть: Квебекъ (столица), Монреаль, Три-Риверъ, Ней-Карлисль, Вилліамъ Ганри, Сенъ Джонъ, Шамбли и ла Шинъ. Образъ правленія походитъ на Британскую конституцію. Исполнительная власть принадлежитъ Губернатору и совѣту изъ десяти членовъ, которыхъ всѣхъ назначаетъ Король Великобританскій. Законодательство или провинціальный парламентъ, состоитъ изъ законодательнаго совѣта (*legislative council*) въ которомъ 28 членовъ, назначаемыхъ также Королемъ и изъ общественнаго собранія, въ которомъ 50 членовъ, избираемыхъ народомъ. Десятая часть жителей католическаго исповѣданія, прочіе Епископальнаго. Знатнѣйшія Семинаріи находятся въ Квебекѣ и Монреалѣ, но вообще просвѣщеніе между Французскими Канадійцами пренебрежено, и по большой части они не умѣютъ ни читать ни писать. Потомки старыхъ поселенцевъ сохраняютъ еще довольно вѣжливые, живыя и ловкія манеры своихъ предковъ Французовъ. Домы ихъ построены изъ камня и штукатурены, но рѣдко, исключая городовъ, имѣютъ болѣе одного этажа; отапливаются посредствомъ печей. Домашніе приборы приготовляютъ сами и они очень просты. Зимою, въ теченіе полугода, большую часть времени они посвящаютъ увеселеніямъ и особенно любятъ, подобно Французамъ, танцы. Климатъ здоровъ, но жары и холоды очень сильны, такъ что термометръ лѣтомъ неоднократно доходитъ до 100° Фаренг. а зимою бываетъ до 40° ниже точки замерзанія. Отличительную черту Нижней Канады, составляетъ большая рѣка Св Лаврентія. Прочія главныя рѣки суть Оттава или Уттавасъ, Ришелье или Сорель, Сенъ Френсисъ, Клодіеръ, Сагенай, Сенъ Маурисъ, Блокъ, Бюстаръ, Бетсіамитъ, Гарриканау и Рупертъ. Примѣчательнѣйшія озера Сенъ Джонъ и Сенъ Петеръ, Аббитиббе, Мистассинъ и Маникуаганъ. Нижняя Канада прорѣзана цѣпью горъ, которыя обыкновенно распространяются отъ береговъ во внутрь, съ лежащими между ними плодоносными и пріятными долинами. Долина, чрезъ которую идетъ рѣка Св. Лаврентія, по обѣимъ сторонамъ оканчивается горами, но сама очень ровна и имѣетъ плодоносную почву, на которой народонаселеніе весьма значительно. Страна на 50 англійскихъ миль къ сѣверу отъ Св. Лаврентія до сихъ поръ мало была посѣщаема; извѣстно только, что она покрыта густымъ лѣсомъ. Произведенія: трава, пшеница, горохъ, рожь, ячмень и поваренныя растѣнія. Торговля, послѣ того какъ край перешелъ во владѣніе Англіи, все болѣе возрастаетъ. — Верхняя Канада граничитъ къ востоку и юго-востоку съ Соединенными Штатами, отъ которыхъ отдѣлена рѣкою Святаго Лаврентія и цѣпью большихъ озеръ. Сѣверная Британія примыкаетъ на сѣверѣ и западѣ, но границы необитаемы и посему недостаточно опредѣлены. Народонаселеніе: въ 1783 считалось только 10,000 душъ, 1814 составляло 95,000 и въ 1826 около 231,800. Поселенцы были большею частію выходцы: изъ Великобританіи, Ирландіи и Соединен. Штатовъ. Провинція раздѣляется на 11 округовъ, именно Эстернъ (восточный край), Джонстонъ, Майдландъ (средній край), Нюкестль, Гомъ, Ніагара, Лондонъ, Вестернъ (западный край), Горъ, Батурстъ и Оттава. Въ этихъ округахъ вообще земли 9,694,400 акровъ. Изъ того числа около 3,000,000 акровъ уступлено въ общественное владѣніе, 2,769,828 удержано за Королемъ и духовенствомъ и 3,924,572 акровъ остаются еще къ уступкѣ. Страна, которую обозрѣвали статистически въ 1818, простиралась на 570 англ. миль вдоль сѣверныхъ береговъ Св. Лаврентія, озеръ Онтаріо и Эріе, до озера Сенъ Клеръ, причемъ широта перемѣняется между 40 и 50 англ. миль. Почва состоитъ вообще изъ превосходнаго темнаго суглинка, смѣшаннаго съ богатою плодоносною землею. Вся страна представляетъ почти безпрерывную равнину, возвышающуюся только нѣсколько футовъ надъ берегомъ Святаго Лаврентія, и во всѣхъ направленіяхъ прекрасно прорѣзанная многими водами. Произведенія суть: пасбища,

Wyższą Kanadą. Rzeka Ottawa stanowi po większey części linią graniczną pomiędzy wyższą a niższą prowincyą. Powyżey jey źrzódła rozciąga się linia w prostym kierunku ku północy aż do zatoki Hudsońskiey. Liczba mieszkańców w r. 1763 dochodziła do 70,000, w roku 1814 do 335,000, pomiędzy któremi 275,000 Francuzkich Kanadyyczyków, reszta jest mieszaniną Anglików, Szkotów, Irlandczyków i przychodniów ze Stanów Zjednoczonych. Teraz Niższa Kanada liczy około 800,000 mieszkańców; lecz przy nieustannym przypływie przychodniów, trudno jest co dokładnego o tém powiedzieć. Prowincya dzieli się na pięć obwodów, mianowicie Montréal, Three-Rivers (trzech rzek), Quebek, Gaspe i Saint-Francis, które w roku 1792 podzielona jeszcze na dwadzieścia jedno Hrabstw. Znakomitsze miasta są: Quebek (stolica), Montréal, Three-Rivers, Neu-Carlisle, William Henry, St. Johns, Chambly i La Chine. Ustawa ułożona jest na wzór konstytucyi Angielskiey. Władza wykonawcza zostaje w ręku Gubernatora i Rady z dziesięciu członków, których wszystkich mianuje Król Angielski. Prawodawstwo albo Parlament Prowincyonalny składa się z Rady prawodawczey (legislative council) mającey 28 członków, których również Król mianuje i z Izby gminney, mającey 50 członków, wybieranych od narodu. Około dziewięć dziesiątych części mieszkańców są Katolicy, większa część pozostałych wyznania Episkopalnego. Celnieysze Seminarya są w Quebeku i Montréalu; w powszechności zaś oświecenie pomiędzy Kanadyyczykami Francuzkiemi jest w zaniedbaniu, i większa część nie umie, ani czytać, ani pisać. Potomkowie dawnych kolonistów zachowują jeszcze dość przystoyne, wesołe i układne obyczaje swych francuzkich przodków. Domy ich budowane są z kamienia i tynkowane, rzadko, oprócz w miastach, więcey jak na jedno piętro wysokie i ogrzewają się piecami. Sprzęty domowe są zwyczaynie przez nich samych robione i bardzo proste. W przeciągu półroku trwającey u nich zimy, poświęcają większą część czasu zabawom, i jak Francuzi, szczególniey mają upodobanie w tańcach. Klima jest zdrowe, lecz upały i mrozy bywają zbyteczne: gdyż termometr latem często dochodzi do 100° Fahrenh., a zimą spada do 40° niżey punktu marźnięcia. Celnieyszą własnością Kanady Niższey, jest wielka rzeka Sw. Wawrzyńca. Dalsze główne rzeki są: Ottawa albo Uttawas, Richelieu albo Sorel, Sw. Franciszka, Claudière, Saguenay, S. Maurycego, Black, Bustard, Betsiamites, Harricanau i Rupert. Naywiększe jeziora są: S. Jana i S. Piotra, Abbitibbe, Mistassin i Manicouagan. Niższa Kanada przerźnięta jest pasmem gór, które się rozciągają od brzegów do śrzodka kraju, z leżącemi pomiędzy niemi żyźnemi i przyjemnemi dolinami. Dolina, przez którą płynie rzeka Sw. Wawrzyńca, zakończona z obustron górami, lecz sama jest bardzo równa, mająca żyżny grunt i ludnie zamieszkany. Kray, więcey jak na 50 mil angielskich ku północy od rzeki Sw. Wawrzyńca jest dotąd mało zwiedzany; wiadomo tylko, że zarosły jest gęstemi lasami. Produkta są: trawa, pszenica, groch, żyto, jęczmień i rośliny kuchenne. Handel, od tego czasu, jak kray przeszedł w posiadłość Anglii, wzrasta. — Wyższa Kanada graniczy na wschód i południowschód ze Stanami Zjednoczonemi, od których odłączona jest rzeką Sw. Wawrzyńca i łańcuchem wielkich jezior. Brytania Północna przytyka od północy i zachodu, lecz granice nie są zamieszkane i dla tego niedokładnie oznaczone. Ludności w roku 1783 liczono tylko 10,000 dusz, 1814 wynosiła 95,000, a 1826 blizko 231,800. Koloniści byli naywięcey przychodnie z Anglii, Irlandyi i Stanów Zjednoczonych. Prowincya dzieli się na jedenaście obwodów, mianowicie Eastern (kray wschodni), Newcastle, Home, Niagara, London, Western (kray zachodni), Gore, Bathurst i Ottawa. Cała przestrzeń kraju zaymuje 9,694,400 akrow. Z tych około 3,000,000 akrow nadane własności gminney, 2,769,828 należą do korony i duchowieństwa, a 3,924,572 akrow, pozostają jeszcze do rozdania. Kray poznany w roku 1818 statystycznie, rozciągał się blizko na 570 mil angielskich wzdłuż brzegów północnych rzeki Sw. Wawrzyńca, jezior Ontario i Erié, aż do jeziora St. Clair, a szerokości od 40 do 50 mil angielskich. Grunt składa się w powszechności z piękney ciemney gliny, pomieszaney z żyźną ziemią. Cały kray wystawia nieprzerwaną prawie równinę, która się tylko wznosi na kilka stop nad brzegami rzeki Sw. Wawrzyńca i we wszystkich kierunkach pięknie przerźnięta jest licznemi wodami. Produkta są: pastwiska, pszenica, len, chmiel i tam daley. Klima jest zdrowe i daleko łagodnieysze jak w Niższey Kanadzie. Daley na północ, jest okolica zarosła niezmiernemi lasami. Główne rzeki są: Sw. Wawrzyńca, Ottawa, Niagara, Trent, Ouse, Redstone i Thames (Tamiza). Połowa wielkich jezior, Ontario, Erié, St. Clair, Huróńskiego, Wyższego i Leśne-

пшеница, лёнъ, хмѣль и проч. Климатъ здоровъ и гораздо умѣреннѣе Нижней Канады. Далѣе къ сѣверу страна покрыта большими лѣсами. Главныя рѣки суть Св. Лаврентія, Оттава, Нïагара, Трентъ, Узе, Редстонъ и Темсъ (Темза). Половина большихъ озеръ, Онтарïо, Эрïе, Ст. Клеръ, Гуронскаго, Верхняго и Лѣснаго (*lake of the woods*) принадлежитъ къ Верхней Канадѣ. Далѣе находятся здѣсь озера Ниписсенгъ, Зимкое, Св. Іосифа и проч. Примѣчательнѣйшïе города суть: Торенто (*York*), столица, Кингстонъ, Нïагара, Брокниль, Кенстонъ и Чиппевай. Ридосскïй (*Rideau*) Каналъ, есть одна изъ важнѣйшихъ публичныхъ работъ въ Верхней Канадѣ. До начатія его въ 1826, весь прорѣзанный имъ теперь край, былъ огромною пустынею. Онъ стоитъ болѣе 200,000 фунтовъ стерлинговъ. Прежнïе Французскïе колонисты, подобно новѣйшимъ выходцамъ, строили всегда свои домы изъ бревенъ что было весьма удобно при избыткѣ строеваго лѣса. Населенïе нѣсколько лѣтъ было слабо и часто опасались совершеннаго истребленія отъ Индѣйцевъ. Между тѣмъ Французы заключили съ ними миръ и наконецъ по своей ловкости совершенно овладѣли ими, ко вреду сосѣдственныхъ англïйскихъ колонïй. Въ 1638 купеческое Французское общество получило патентъ на исключительную торговлю съ Канадою. На слѣдующïй годъ англïйская экспедиція подъ начальсвомъ Сиръ Давида Кейта овладѣла Квебекомъ, однако Ст. Жерменскимъ договоромъ, онъ опять возвращенъ Французамъ. Въ 1663 помянутое торговое общество лишено своей монополіи, и Вестиндской компаніи дана новая привилегïя на 40 лѣтъ. Съ сего времени Канада была спокойною до 1690, когда жители Новой Англïи (т. е. Сѣверныхъ Штатовъ нынѣшней Американской Унïи) сдѣлали смѣлую попытку, покорить оную Англïйскому престолу. Для этого вооружена флотилïя подъ командою Сиръ В. *Фиппса*. Отъ 1,200 до 1,300 чел., выступили на берегъ ниже города Квебека; Французы и Индѣйцы стрѣляли въ нихъ изъ лѣсовъ. Жители новой Англïи увѣрились, что крѣпость очень сильна и поспѣшно возвратились въ Бостонъ. Попытка возобновлена въ 1711 сильнымъ корпусомъ англïйскихъ ветерановъ подкрѣпленныхъ 4,000 жителей изъ провинціи и Индѣйцевъ, но вошедъ въ рѣку они протерпѣли такой уронъ, что Британскïе офицеры должны были оставить предпрïятïе. Канада осталась во владѣніи Французовъ до начала войны между Франціею и Англïею въ 1756 г. Въ 1759, Англïя сдѣлала планъ завоевать Канаду одновременнымъ нападенïемъ на разныя страны. Отрядъ войскъ подъ начальствомъ Генерала *Вольфа* завоевалъ наконецъ съ большими трудами Квебекъ послѣ храбраго сопротивленія Французовъ, коихъ предводитель *Монкольмъ* палъ въ сраженіи. Въ 1775 корпусъ провинцïальныхъ войскъ подъ начальствомъ Генерала *Монтгомери* ворвался въ Канаду. Монреаль взятъ, но попытка на Квебекъ была безуспѣшна, причемъ храбрый *Монтгомери* убитъ. Вторичной попытки на сïю провинцïю во время Американской войны не смѣли сдѣлать. Съ этихъ поръ въ исторіи Канады все спокойно до второй войны между Англïею и Соединенными Штатами. Тутъ Верхняя Канада сдѣлалась театромъ кровопролитной войны; между тѣмъ Американскïя войска не были въ состояніи сдѣлать завоеванія и провинція покорилась Великобританіи. Въ 1825 устранены по большей части препятствïя въ ея торговлѣ съ другими Англïйскими колонïями, и послѣ того торговля значительно увеличилась. — *Standard* въ краткомъ обозрѣніи исторïи Канады замѣчаетъ, что Нижняя Провинція первоначально, въ половинѣ 16 столѣтія, всего болѣе была заселена Езуитами и другими Католическими Миссïонерами, которыхъ іерархическая власть дошла до новѣйшихъ временъ. Дѣйствïе Езуитовъ обнаружилось между прочимъ въ 1724 году, когда они въ Канадѣ между Нью-Іоркскими рабами распространили заговоръ, этотъ городъ сжечь и жителей вырѣзать. Журналъ Торïевъ полагаетъ, что какъ въ Ирландïи по большей части происходятъ возмущенія отъ Католическаго духовенства, такъ и настоящее возстанïе въ этой колонïи, не чуждо ему. Далѣе *Standart* замѣчаетъ, какъ эта колонïя, въ сравненïи съ правленïемъ Франціи, именно когда *Людвикъ XIV-й* въ 1674 году лишилъ оную всѣхъ прежнихъ ея политическихъ правъ, быстро увеличилась подъ Англïйскою властïю въ народонаселенïи и благосостояніи, особенно распространенïемъ земледѣлïя. Столь быстрый переходъ къ счастïю и благосостоянïю, какой потомъ послѣдовалъ въ Канадѣ, почитается безпримѣрнымъ во всеобщей исторïи; даже Соединенные Штаты не могутъ сравниться съ тѣмъ, ибо въ то время, когда народонаселенïе тамъ увеличилось втрое, въ Канадѣ возрасло въ десятеро. (*A.P.S.Z.*)

go, należy do Wyższey Kanady. Daley są tu jeziora Nipisseng, Simcoe, Św. Józefa i t. d. Znacznieysze miasta są: Torento (York), stolica, Kingston, Niagara, Brockville, Queenstown i Chippeway. Kanał Rideau, jest jedną z nayważnieyszych robot publicznych w Wyższey Kanadzie. Przed rokiem 1826, w którym go zaczęto, cały kray przezeń przerznięty, niezmierną był pustynią. Kosztował więcey 200,000 fun. szt. Naydawnieysi francuzcy koloniści, podobnie nowszym przychodniom, zawsze budowali swe domy z ułożonych naprzemian klocow, co im, przy obfitości drzewa budowlowego, było bardzo łatwém. Kolonizacya przez wiele lat zostawała w słabym stanie, i była w niebezpieczeństwie całkowitego zniszczenia przez Indyanów. Tymczasem Francuzi zawarli z nimi traktat pokoju, i nakoniec przez swą zręczność zupełnie ich podciągnęli pod swoję władzę, ku wielkiey niewygodzie sąsiedzkich angielskich osad. W roku 1638 towarzystwo kupców francuzkich otrzymało patent na wyłączny handel z Kanadą. Następnego roku, wyprawa angielska pod Sir Dawidem *Keith* opanowała miasto Quebek, jednak przez układ w St. Germain znowu to miasto było oddane Francuzom. W roku 1663 pomienionemu towarzystwu handlowemu cofniono jego monopolium i wydano nowy przywiley kompanii Zachodnio-Indyyskiey na lat 40. Od tego czasu Kanada była spokoyną aż do roku 1690, w którym lud Nowey Anglii (t. j. Północnych Stanów teraźnieyszey Unii Amerykańskiey) uczynił śmiałe przedsięwzięcie poddać ją Koronie Angielskiey. Na ten koniec uzbrojona była flotylla pod dowództwem Sir W. *Phipps*. 1,200 do 1,300 ludzi wylądowało poniżey miasta Quebeku. Francuzi i Indyanie strzelali do nich z lasów. Mieszkańcy Nowey Anglii znalazłszy twierdzę za mocną śpiesznie odpłynąć musieli do Bostonu. Zamiar zdobycia ponowiony był roku 1711 przez mocny korpus weteranów angielskich, którzy byli wsparci blizko przez 4,000 mieszkańców, z różnych prowincyy i Indyanów; tymczasem za wpłynieniem na rzekę ponieśli taką stratę, że oficerowie Angielscy odstąpili od przedsięwzięcia. Kanada pozostała w posiadaniu Francuzów, aż do wybuchnienia woyny pomiędzy Francyą a Anglią w roku 1756. W roku 1759 Rząd Angielski ułożył plan podbicia Kanady, jednoczasném ze wszystkich stron uderzeniem. Oddział woysk pod Jenerałem *Wolfe* obległ Quebek, i nakoniec z wielką trudnością zdobył to miasto, po nayzacięższym oporze ze strony Francuzów, których odważny dowódzca *Montcolm* poległ w bitwie. W roku 1775, korpus woysk prowincyonalnych pod Jenerałem *Montgomery* wtargnął do Kanady. Montreal było wzięte i kuszono się bezskutecznie o Quebek, gdzie i waleczny Jenerał *Montgomery* poległ. Na powtórne przedsięwzięcie przeciwko tey prowincyi nie odważono się podczas woyny Amerykańskiey za niepodległość. Od tego czasu w historyi Kanady zupełna cisza aż do drugiey woyny pomiędzy Anglią a Stanami Zjednoczonemi. W ów zas Wyższa Kanada stała się teatrem krwawey walki; tymczasem woyska Amerykańskie nie były w stanie uskutecznić pozostające podbicia i prowincya ta została podległą Brytanii Wielkiey. W roku 1825 bardzo się rozwinął jey handel z innemi osadami Angielskiemi, po zniesieniu przeszkod, jakich dotąd doznawał. — *Standart* w krótkim obrysie historyi Kanady postrzega szczególniey, że Niższa prowincya początkowie, w połowie 16 wieku, naywięcey osiedlona była przez Jezuitów i innych Missyonarzy Katolickich, których władza hierarchiczna, przeszła aż do nowszych czasow. Działanie ich okazało się między innemi w roku 1724, kiedy w Kanadzie pomiędzy niewolnikami Nowego-Yorku uknowali spisek, spalić to miasto i wymordować wszystkich mieszkańców. Dziennik Torysowski daje do zrozumienia, że katolickiemu duchowieństwu, od którego równie i w Irlandyi zamieszanie po większey części pochodzi, nie jest obcém teraźnieysze powstanie w tey kolonii. *Standart* czyni daley uwagę, jak ta kolonia, w porównaniu do panowania Francyi, mianowicie, kiedy *Ludwik XIV* w r. 1674, pozbawił ją wszystkich dawnieyszych praw politycznych, pod władzą Anglii szybko wzrosła w ludność i dobry stan, szczególniey za rozszerzeniem rolnictwa. Tak prędkie wyniesienie się do szczęścia i dobrego bytu, jakiego potém doznała Kanada, jest bezprzykładném w historyi świata: same Stany Zjednoczone nie mogą się z tém porównać, gdyż w tym czasie, kiedy tam ludność we tróynasób się powiększyła, w Kanadzie wzrosła dziesięciokrotnie.

(*A. P. S. Z.*)

ВИЛЬНА. Типограф. А. Марциновскаго. Печатать дозволяется. Января 18 д. 1838 г. — Цензоръ Стат. Совѣт. Кав. *Левъ Боровскïй.*